

Leander Khil: Příručka k pozorování ptáků

Kazda, Brno 2022

174 × 245 mm, 304 stran, ISBN: 978-80-7670-084-0

Určovací terénní příruček u nás vyšly desítky. Má smysl věnovat pozornost té „padesátésmé“? Má. Protože je jiná.

Těžiště tradičních určovacích příruček leží v druhových charakteristikách: druh za druhem, ilustrace za ilustrací, znak za znakem. Určovací telefonní seznam. Přitom jádro poznávání ptáků leží v čemsi úplně jiném. Kdo umí určovat ptáky jen pomocí *konkrétních* znaků nabílovaných z atlasu a mávnutím kouzelného proutku by se ocitl na jemu dosud neznámém kontinentu, bez domácí přípravy, bude zcela bezradný. Žádné znaky nebudou sedět. Katastrofa. Může to být jinak? Ověsem.

„Studium této knihy by mělo vylepšit vaše schopnosti identifikovat všechny ptáky, ne jen ty, které zde diskutuji,“ píše Kenn Kaufman, jedna z předních postav amerického ptáčkaření, ve své brilantní příručce *Field Guide to Advanced Birding* (Houghton Mifflin, 2011). Podtitul jeho knihy jde k jádru pudla: *Understanding What You See and Hear*. Ano, klíčem je *pochořit, co vidíme a slyšíme*. Jaké typy znaků je třeba uvažovat? Jak a proč je můžeme vnímat v různých podmínkách zkrlesleně? Jak *integrovat* dva základní a zcela odlišné přístupy k určování přes „detaily“ vs. „dojmy“? (Tedy pozornost k i těm nejmenším detailům opeření, které lze přesně popsat, vs. tzv. jizz či giss, tedy celkový pocit, který lze popsat těžko.) Stejně tak jako Kaufmanova kniha i nová, česky vydaná příručka z pera Leandra Khila jsou především o identifikačních *principech*.

Zařazení do souvislosti neúškodí. Zmíněná Kaufmanova příručka je z 95 % extrémně podrobný text a pár obrázků. Na opačném konci pomyslného spektra stojí podobně netradiční příručky z druhé strany Atlantiku: vynikající britský autor Dominic Couzens staví ve svých knihách *Identifying Birds by Behaviour* (Collins, 2003) a *Birds: ID Insights* (Bloomsbury, 2014) na kresbách Davida Nunehy a dalších špičkových ilustrátorů, které kombinuje s extrémně stručným heslovitým textem. Kniha rakouského birdera Khila je někde „anapůl Atlantiku“: vyrovnaný poměr přiměřeně detailního textu a ilustrací, které zahrnují fotografie i kresby. Oba typy obrazových příloh mají své výhody (i nedostatky). Khilova kniha umně těží z obou.

Vlastní určovací části Khilovy knihy, kde autor srovnává „dvojčata“ (dvojice či několik málo velice podobných šatů různých druhů), předchází přehled praktických rad, včetně výběru techniky a jak ji používat. Např. konkrétní doporučení ohledně toho, jak používat playback, by si měl přečíst každý birder – jen škoda, že chybí zmínka o zásadních výhodách použití malých přenosných reproduktorů, které lze ovládat na menší vzdálenost mobilem přes Bluetooth. Naopak mě potěšilo, že v mnoha ohledech mi Khil mluví doslova ze srdce, ať už je to důležitost zapisování *kompletních* seznamů, rozšiřování si obzorů cestami do zahraničí či zásadní význam ptáčkařských průvodců (Grim T. 2014: Nesnesitelná lehkost tropického birdwatchingu. Ptačí svět 21/3: 9–11). Ti jsou totiž „v rozvojových zemích hnací silou ochrany přírody“ (s. 82). Typicky české nutkání škudlit (např. na průvodcích) i naivní očekávání, že omezení letecké dopravy pomůže ochráně přírody („protože CO₂“), ochráně tropické přírody nejenže nepomáhá, ale bohužel přímo škodí.

Přehled praktických rad z Khilovy knihy je velmi stručný, ale nevynechává nic podstatného. Úsporná forma zahrnuje stručné názvy kapitol (formulovaných někdy jako heslovité věty) a pod nimi kratinké texty (často i v délce jediného odstavce). Méně je v tomto případě skutečně více. Především pro úplné začátečníky, kterým by přehlcení detaily jistě neprospělo.

Nutno však zmínit, že do stavu začátečníka se můžeme lehce a nevědomky vrátit i po desítkách let terénních zkušeností. Že v letadle „dalekohled patří do příručního zavazadla“ (s. 83) vím a léta tak radím, když se mě někdo v této věci zeptá. To mi však nezabránilo pravidlo jen pár týdnů před čtením recenzované knihy poprvé porušit a hned na to doplatit: stativák Meopta si někde cestoval celé dva týdny, než se ho podařilo najít. Khilova příručka se tedy může hodit i zkušenějším birderům jako přehledný připomínač doporučení, která není radno zapomenout...

Podobné příklady z osobní zkušenosti autora dodávají Khilově knize na autentičnosti. Konkrétní kazuistiky jsou nenahraditelné – lepší výukový prostředek (podle mě) ani neexistuje (důvod mimořádné obliby seriálů moderovaných D. Attenboroughem ostatně není žádné tajemství). Dalšími pozitivy jsou i konzistentní kvalita obrazových příloh a jednotný styl jejich prezentace.

Minimalistický formát však nevyhnutelně znamená, že zkušenější pozorovatel tu sotva najde něco úplně nového. Bude se muset ponořit do specializovanějších příruček, které se – z pohledu začátečníka – „nimrají v nicotnostech“. Ty jsou ale zásadní, pokud ptáčkař nechce ustrnout ve stadiu birderského batolete. Nenahraditelnou dovedností každého birdera je např. pishing. Tedy lákání drobných pěvců pomocí vysokých syčivých zvuků vydávaných rty. „Ypishingované“ sýkory, mlynaříky či stržlízky máte doslova jak na „dálkovém ovládní“. Pishingu věnuje Khil pouhou čtvrtinu stránky. Přitom je to téma, kterým klasik amerického ptáčkaření Pete Dunne, s psaveckou lehkostí sobě vlastní, zaplnil stran téměř sto (*The Art of Pishing: How to Attract Birds by Mimicking Their Calls*. Stackpole Books, 2006).

Přišel vám úvodní myšlenkový pokus s transplantací ptáčkaře na neznámý kontinent přitažený za vlasy? Do stejné situace se dostanete snadno, když narazíte na opravdu raritního ptačího zatoulance. Srovnávací část Khilovy příručky (viz „dvojčata“ výše) začátečníky naučí a zkušenějším připomíná, jak poznat nejen běžné druhy, ale i rarity. Jak se zorientovat, i když druh, který máme před očima, není v žádném atlasu, který máme po ruce. O tom je určování opeřenců v první řadě. Khilova kniha je v tomto směru velmi zdařilým průvodcem.

Tomáš Grim

